

FRÁSÖGN

af samráðsfundi Norður- og Eystrasaltslandanna innan þings Öryggis- og samvinnustofnunar Evrópu í Riga 17. júní 2019

Af hálfu Íslandsdeildar ÖSE-þingsins sótti fundinn Gunnar Bragi Sveinsson, formaður, auk Bylgju Árnadóttur, alþjóðaritarar. Fundinn sóttu 13 þingmenn Norðurlanda og Eystrasaltslandanna innan ÖSE-þingsins. Á dagskrá var undirbúningur undir ársfund þingsins í Lúxemborg í júlí 2019, ásamt umræðum um varnarmál, netöryggi og mansal.

Fundarmenn ræddu drög að ályktunum ársfundar ÖSE-þingsins, sem haldið var í júlí 2019. Margareta Cederfelt, varaformaður sænsku landsdeildarinnar, ítrekaði mikilvægi þess að landsdeildirnar ynnu saman. Þannig gætu þau haft áhrif langt umfram stærð sína. Ruta Miliute, formaður litháensku landsdeildarinnar, kynnti ályktunartillögu um orkuöryggi. Í ályktuninni er vakin athygli á mikilvægi þess að skoða orkumál í samhengi við öryggis- og varnarmál. Ef lönd verði of háð einum aðila um orku geti sami aðili beitt landið þrýstingi á alþjóðlegum vettvangi. Mikilvægt væri að aðildarríki ÖSE gengjust undir alþjóðlega samninga um umhverfisvernd og stjórnun orkumála, t.d. orkupakka Evrópusambandsins. Gunnar Bragi Sveinsson sagðist skilja sjónarmiðin en sagðist ekki geta stutt tillöguna þar sem hann teldi 3. orkupakkann, sem nefndur væri í ályktuninni, skaðlegan íslenskum hagsmunum. Miliute sagðist virða það en benti á að Litháen hefði notið góðs af 3. orkupakkanum með því að dreifa eignarhaldi á orkumarkaði og færa neytendum meira vald. Orkuverð hefði lækkað um 30% í kjölfar upptöku orkupakkans.

Siv Mossleth, formaður norsku landsdeildarinnar, kynnti ályktunartillögu um baráttu gegn spillingu og hvatti fundarmenn til að styðja hana. Hún sagði einnig frá því að norska landsdeildin hefði boðið sendinefnd ÖSE-þingsins, þar á meðal forseta þingsins og formanni nefndar um efnahags- og umverfismál, í heimsókn til Svalbarða til að vekja athygli á stöðu norðurslóða og loftslagsmálum. Á Svalbarða væri stærsti vandi mannkyns augljós. Einnig var rætt um hliðarviðburði á vegum landahópsins og framboð þingmanna til trúnaðarstarfa innan ÖSE-þingsins.

Fundarmenn ræddu uppfærð drög að leiðbeinandi reglum um kosningaefirlit. Svíar ítrekuðu þá afstöðu sína að mikilvægt væri að gera mögulegt að aðrir en meðlimir landsdeilda gætu tekið þátt í kosningaefirliti á vegum ÖSE-þingsins. Einnig var rætt um ákvæði í reglum um hlutleysi þátttakenda í kosningaefirliti. Samkvæmt ákvæðinu mega þátttakendur í kosningaefirliti ekki hafa lýst yfir skoðunum um stjórnsmál í því landi í sex mánuði fyrir kosningarnar. Margir þingmannanna lýstu efasemdum sínum um þetta ákvæði. Ítrekað var mikilvægi þess að hefta ekki tjáningarfrelsi þingmanna og að þeim yrði að vera mögulegt að tjá sig um stjórnsmál. Ákveðið var að undirbúa sameiginlegt bréf formannanna til ÖSE-þingsins þar sem þessu ákvæði væri mótmælt.

Martins Stakis, fulltrúi samskipta við þingið hjá utanríkisráðuneyti Lettlands, hélt erindi um sálfræðilega vídd öryggismála. Hann benti á að stór hluti íbúa Lettlands lifðu og hrærðust í rússnesku fjölmiðlaumhverfi. Þetta hefði verið raunin í Úkraínu og neikvæð áhrif þess hefðu verið augljós við innrás Rússa á Krímskaga. Samfélagið hefði verið sundrað og ekki í stakk búið til að veita mótspyrnu. Jafnvel hermenn hefðu gengið í lið með Rússum. Lettnesk stjórnvöld væru því að skoða hvernig hægt væri að styðja við þjóðerniskennd, t.d. með ungliðadeild varnarliðsins, kennslu varnarmála í skólum og vitunarvakningu meðal almennings. Einnig yrði að berjast gegn falsfréttum frá rússneskum fréttaveitum og kenna fjölmiðlalæsi og stjórnsmálafræði. Inese Ikstena, formaður lettnesku landsdeildarinnar, ítrekaði að innrásin á Krímskaga hefði verið áfall fyrir þjóðina. Nauðsynlegt væri að skoða hvort herinn væri í stakk

búinn að verja landamærin ef til þess kæmi. Stakis sagði kynningarherferð í bígerð sem ætti að fræða íbúa um viðbrögð við árásum á farsímakerfi eða rafmagnsveitur. Margareta Cederfelt varaði við því að kynda undir þjóðernishyggju því hætta væri á því að skapa önnur vandamál í kjölfarið. Peter Juel-Jensen, formaður dönsku landsdeildarinnar, sagði mannréttindafræðslu bestu aðferðina til að berjast gegn falsfréttum. Nauðsynlegt væri að halda samræðum áfram við Rússa en berjast gegn brotum á mannréttindum og alþjóðalögum.

Ina Gudele, formaður stjórnar lettnesku netsamtakanna, hélt erindi um gagnaöryggi. Hún sagði tæknimöguleikana hafa gengið á einkalíf fólks. Miklar upplýsingar væru geymdar í skýi án þess að fólk vissi hvar þær væru niðurkomnar. Lettnesk stjórnvöld væru nú að skoða hvernig væri best væri að takast á við vandann sem fylgdi tæknibyltingunni. Sá vandi væru varnir gegn netárásum eða vírusum, barátta gegn falsfréttum og að fyrirbyggja mannleg mistök.

Voldemars Johansons kynnti listaverkið *Undercurrents*, en með því er vakin athygli á loftslagsbreytingum og áhrifum þeirra á norðurskautið. Hann hvatti fundarmenn til að leggja sitt af mörkum til að berjast gegn loftslagsbreytingum. Einungis með samstilltum og alþjóðlegum aðgerðum væri hægt að ná árangri.

Iuta Lace, framkvæmdastjóri og stjórnarmaður í frjálsu félagasamtökunum Centrs MARTA, kynnti aðstoð samtakanna við fórnarlömb mansals. Til þess að berjast gegn mansali sagði hún nauðsynlegt að afla upplýsinga frá fórnarlömbunum. Hún sagði starfsfólk samtakanna hafa rekið sig á að meðal löggæsluaðila væru skiptar skoðanir á því hvað teldist mansal. Afleiðingarnar væru að fórnarlömb fengju síður aðstoð og samúð hjá lögreglu og þeir sem högnuðust á mansalinu kæmst undan. Hún benti á að flest fórnarlömb mansals hefðu upplifað heimilisofbeldi eða kynferðisofbeldi í æsku. Ruta Miliute spurði hvað Lace fyndist um tilvist eftirspurnarinnar, hvað það segði um samfélög okkar að eftirspurn væri eftir þess konar starfsemi. Lace sagði mikilvægast að hafa skýrt lagalegt umhverfi, traust félagslegt kerfi og að forðast að refsa þeim sem væru misnotaðir. Gunnar Bragi Sveinsson spurði hvort til væri einhvers konar kvennaathvarf í Lettlandi. Lace sagði athvörf vera starfrækt í sumum bæjarfélögum og að nýlega hefði fyrsta falda athvarfið verið tekið í notkun. Inese Ikstena sagði að vinna hefði verið komin vel á veg með að koma á fót athvörfum að sænskri fyrirmynd fyrir efnahagskreppuna en það hefði verið sett á ís.

Gunnar Bragi Sveinsson tilkynnti að Alþingi byðist til að halda næsta samráðsfund Norður- og Eystrasaltslandanna innan þings Öryggis- og samvinnustofnunar Evrópu í Reykjavík í maí 2020. Einnig buðust Finnar til að halda samráðsfund landanna á ársfundi ÖSE-þingsins í júlí 2020. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.oscepa.org.